

גידול בהמה דקה בא"י בזה"ז

עם קום מדינת ישראל בחד א"ל עליון ית' אשר פקד את עמו נתעוררו בעיות הלכותיות המטרידות את הרבנים בעלי הוראה די בכל אתר ואתר להוציא לאור תעלומה.

אחת הבעיות היא שאלת גידול בהמה דקה בא"י בזה"ז שרוב השדות ככולן הן של ישראל. והנה עינינו רואות אחינו גרי הכפרים והישובים שמגדלים בהמות דקות ורועים בשדות, ואין מוחה בידם.

אחד מידידי הרבנים הגדולים העי"א עוררני להתענין בשאלה זו, האם אין זה בניגוד לתקנת חז"ל שגזרו שלא לגדל בהמה דקה בא"י? והואיל ואין מסרבים לגדול, הנני מוכן לעשות רצון צדיק בחר"ד הכי קל"ה כמות שהיא. וזה החלי בעזר צור חילי.

א.

זה הדבר גדרו ומקורו שנוי במשנה (ב"ק מ"ט:) אין מגדלין בהמה דקה בא"י, אבל מגדלין בסוריא ובמדברות וחורשין שבא"י. ופסקה הרמב"ם ז"ל בה' נזקי ממון (פ"ה ה"ב), וכ"פ רבה"ט ומרן ז"ל בשו"ע (ח"מ סי' תט).

ובעיקר הטעם פירש"י ז"ל במשנה משום ישוב א"י שמבעיר את השדות. כונת רש"י ז"ל רצויה, שמטרת חז"ל בגזירתם זו היא לטובת הישוב. כי בה"ד עלולה להביא נזק לזרעים, וגם יש בזה משום לתא דאיטורא משום גזל הרבים, שרועה בשדות אחרים (ועי' הרתויו"ט).

ויש להסתפק בדעת רש"י ז"ל אם גזירה זו חלה גם על גידול בבית, שרהיטות לשוננו מורה שרק ברועה בשדות שייך לחוש בחששות הנז', ולא כשהיא מוגדלת בבית על דעת בעליה השומרים עליה.

אכן נראים הדברים שאמנם עיקר הטעם מצד הנזקים שעלולה לגרום בשדות, אולם גם בבית אסור, כי מרוב קלותה היא מנתקת החבל ויוצאה בלי דעת בעלים, אם זה לשדות אחרים באופן שיש בזה גם משום גזל, ואם זה בשדה בעה"ב, מצד השחתת היישוב (עי' בסמ"ע). ומה שנקט רש"י שמבעיר את השדות, היינו משום שזהו הגורם, ומ"מ גם בבית אסור.

וכן מבואר בתוס' שם (ד"ה אין) וז"ל אפילו בבית קאמר, דלרעות אפילו בהמה גסה אסור, כדאמרינן בסנהדרין וכו'. כונתם ברורה דהאיטור

דק על בהמה דקה, ואילו בבהמה גסה מותר וכמבואר בגמרא שם, אי"כ ע"כ המדובר רק על גידול בבית, דגם בזה גזרו בדקה.

וכ"פ רבה"ט שם שאפילו בבית וקשור אסור, וכ"כ בב"י שכן משמע בגמרא, שאפילו קשור בכרעי המטה אסור, ולא התירו קשור אלא כשמשנה ל' יום קודם הרגל מחמת שמחת הרגל או למשתה בנו (עי' סמ"ע שם), ונ"ל שכן גם דעת מרן בשו"ע, ואעפ"י שלא הזכיר מזה כמו שהזכירו בטור, היינו טעמא שלא הזכיר, כמש"כ בפאת השלחן (בית ישראל אות מ"ז) על מה שהשמיט מרן דין חיה דקה שנוכרה בגמרא ופסקה הרמב"ם ז"ל שדינה כדין בהמה דקה, והיינו שהואיל"ל ולא שכיח הדבר בזמנו, וכמש"כ: והאידינא שאין מצוי רוב שדות וכו', שרי, והנ"ל י"ל במה שלא הזכיר דין גידול בהמה דקה בבית (וכה"ג ברמ"א ז"ל במפה, אר"ח סי' תל"ח ע"ש).

וטעם זה יש לומר גם במה שלא הזכיר דין רועה בהמות שאינן שלו, שכתב רבה"ט שאסור, וכ"ד התוס' והרא"ש שם.

אמנם בזה י"ל גם באופן אחר שהולך בשיטת הרמב"ם ז"ל שג"כ לא הזכיר דין זה, ובטעמו כתב הה"מ ז"ל: ודע דהמפרשים נחלקו בדין רועה בהמות שאינן שלו, אם מותר או אסור, ואין שם ראייה מכרחת לא לאיסור ולא להיתר עכ"ל. וכונת הה"מ לבאר השמטת הרמב"ם משום שלא הכריע בדבר, אי"כ י"ל שזוהי גם כונת השמטת דין זה בשו"ע.

ב.

נקטינן דגזרת חז"ל על בהמה דקה היתה גזרה שוה בין בשדות בין בבית, וכן לדעת התוס' וסייעתם, בין בבהמות שלו בין בשאינן שלו. ולכאורה מסתבר שבזמננו זה שחזרה העטרה ליושנה, יחזור האיסור של זמן המשנה, שיהא אסור לגדל בהמה דקה בכל האופנים הנ"ל. וכן יש לשמע גם מדברי מרן ז"ל בשו"ע שם, שכ' ז"ל: והאידינא שאין מצוי שיהיה להם שדות לישראל גראה דשרי, ע"כ. (וכ"כ ביו"ד סו"ס ש"י). משמעות לשונו הטהור מורה שאם תהיה המציאות שיהיה להם שדות בא"י יהיה אסור לגדל בהמה דקה, ואפילו בשלטון זר בארץ (ח"ו), שהעיקר בזה הוא שהשדות הם של ישראל. וכמבואר בגמרא שם אמר רב עשינו עצמנו כבבל כא"י לענין בהמה דקה.

וא"כ כש"כ בזה"י דכולהו איתנהו — השדות הם של ישראל, והשלטון גם הוא של ישראל הוא, ובארץ ישראל, ודאי שהסברא מחייבת שאסור לגדל בהמה דקה בזה"י (ועי' הגהות הגר"א ז"ל ועי' פאה"ש בביאורו בבית ישראל מש"כ בשם הכו"פ).

ג.

אמנם לכשנתבונן בענין יצא לנו שעל אף הכל אין איסור בגידול בהמה דקה בא"י, כי מאחר שכבר נתבטלה הגזירה בזמן הגלות במשך זמן רב, יש לראות את זה עכשיו כעין גזירה חדשה, ומאחר שרואים עכשיו בגידול בהמה דקה גורם חשוב להפרחת הישוב, הרי קי"ל אין גוזרים גזירה על הציבור

אא"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה (ע"ז ל"ט) א"כ גזירה זו אין רוב הצבור יכול לעמוד בה, ואין לחדשה. וזה נ"ל לפרש בלשון הרמב"ם ש"כ בפ"ב מה' ממרים ה"ה, ב"ד שנראה להם לגזור גזירה או לתקן תקנה וכו' צריכים להתישב בדבר, ולידע תחלה אם רוב הצבור יכולים לעמוד בה או אם אינם יכולים לעמוד בה. ולעולם אין גזרים גזרה על הצבור אא"כ רוב הצבור יכולים לעמוד בה. עכ"ל. ויש לדקדק בדברי רבנו ז"ל, במ"ש ולעולם אין גזרים, שלשון זה מיותר. ואינו אלא חזרה על מה שאמר כבר לפני כן. אמנם לפי דברינו יתכן שפונתו ז"ל לכלול בדבריו מקרה כנידון דידן, שלאחר שנתבטלה הגזירה בהיתרה, וחזרה אח"כ אותה סיבה שבגללה היתה הגזירה קיימת, שלא נחשוב שזה רק כהמשך של הגזירה הקודמת, אלא שדינה כגזירה חדשה ויש להתחשב עם מצב הצבור ברגע הנוכחי. כן נ"ל בכונת הרמב"ם, והימ"א.

וכיון שענינינו הרואות שדעת רוב צבור לא תהא נוחה מחידוש הגזירה יש להתחשב עם דעת הרוב, ופוק חזי מאי עמא דבר.

עוד יש לדון אף אם הגזירה קיימת שמ"מ בכה"ג שאין רוב הצבור יכול לעמוד בה, יכול גם ב"ד דוותר מן הראשון לבטל הגזירה.

וכך ראיתי בשדה חמד בשם הפוסקים (מ"א א', אות קפ"ג) אתודיק, שאם רואים ב"ד השני שמחמת תקנת ב"ד ראשון יצאה תקלה, יכולים לבטל (אפי' ב"ד דוותר מיניה) ומביא רא"י לזה מהירושלמי (מו"ק) א"ר אבא בר ממל אילו היה מי שימנה עמי התרתי בשר בכור להשקל בליטרא וכו' והתרתי מלאכה בחזה"מ, כלום אסרו אלא כדי שיהיו יגעים בתורה ואוכלים ושותין, ואינון אכלין ושותין ופוחזין, וכ' הק"ע ואע"ג דאין ב"ד וכו' שאני ההם שעושין היפך הכוונה, ע"כ.

ומכאן לניד"ד שעכשו התנאים הם היפך ממה שהיו בשעת הכונה, ולכן הדבר בידם והרשות לבטלה, ואפילו ב"ד דוותר מיניהו.

ד.

ואפריון נמטייה לכב' ידידי הרב הגאון ר' כ. פ. טכורש שליט"א שהראני אח"כ ס' קובץ על יד" מהרב הגאון ר' א. י. זסלנסקי שליט"א, ושם כתוב שנשא ונתן בשאלה זו עם מרן הגאון ציס"ע כמוהר"ר צ"ם פרגק זצ"ל, שהוא עצמו נשאל בזה בחיבור "הר צבי", ופסק להתיר, והרה"ג זסלנסקי הנ"ל ציין כמה מקורות ראשונים בענין תקנה וגזירה שניתקנה לזמן ועבר הזמן, והביא דעת הראב"ד פ"ב ה"ה מממרים שכשבטל הטעם יכול גם ב"ד דוותר מיני' לבטל התקנה, והביא לזה גם מהירושלמי שהבאנו לעיל. מלבד זה ממשיך הרה"ג הנ"ל שלכתחלה לא ניתקנה התקנה על בהמה דקה אלא משום שהיה אפשר להביאה בגל בחו"ל, משא"כ בזה"ז, ולא היתה לכתחלה התקנה לאסור בזה"ז, בדומה למשי"כ הר"ש בסוף ס' דשביעית לענין קבלת השבועה האמורה בנחמיה ולא נעזוב את בית אלקינור, דסתמא לא הי' בלבם אלא בזמן שביהמ"ק קיים, עכ"ל.

יתר על כן ממשיך הרה"ג הנ"ל, שאפילו אם נאמר שאין בטלה הגזירה

בהתבטל הטעם; אין זה אלא כשאין טעם להיפך, משא"כ בנידון דידן, שכעת גידול בהמה דקה לא זו בלבד שאין בה משום קלקול, אלא שהוא גורם לשוב הארץ, בזה אין שום חוה אמינא לאסור, עכתו"ד.
 ודברי הרה"ג הנ"ל חנאוני כי: בזה בדומה למש"כ בעניי.

ה.

ויש לי לצנד עוד בהיתר בנידוד, שמאחר שמאז קום המדינה המשיכו לנהוג היתר בדבר ולא קבלו ע"ע הגזירה הקודמת של ימי המשנה, אפ"ל דשוב אין חייבים בזה, ודמי למש"כ בפת"ש יו"ד סי' רי"ד בשם הזכרון יוסף, במש"כ מרן שם (בס"ה) וז"ל: קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם, ולחלק יצא דדוקא אם התחילו הבנים להתנהג וכו' אבל אם לא התחילו הבנים להתנהג באותה פרישות וכו' אין הבן מחויב שוב בזה. יעו"ש בדב"ק וע"י להריב"ש (סי' שצ"ט).

והנה בני"ד גזירה זו שגורו בשעתה ונהגו בה הרי בוטלה, וכמש"כ מרן בשו"ע, ועכשיו שהיתה צריכה הגזירה להתחדש, לא התחילו לנהוג בה. וה"ז בדומה לנידון דהפת"ש, שכל שלא נהגו בה בזמן ההתחדשות, שוב לא חלה כלל. והגם ששם יש חולקים וס"ל דאין לחלק בהכי (וכ"מ מסתמיות מרן ז"ל), מ"מ הו"ל מחלוקת בדרבנן, וקיי"ל בספק דרבוותא בדרבנן — לקולא כנלע"ד.

ו.

ויש לי לדון עוד להתיר ממש (חולין י"ז) בבעית אברי בשר נחירה שנשאר להם בכניסתם לארץ אי אמרינן הואיל ואישתרי ואישתרי, ונשאר בתיקו. וכתב הרא"ש ז"ל הבי"ד הגאון שד"ח (מע' הה"א אות קי"א) דילפינן מכאן תרי נפקותא לדינא: א' מי שאסר עצמו באיזה דבר מזמן ידוע, ונשאר בידו מאותו המין מקודם לכן; ב' כגון שרצו בי"ד לאסור מטעם גזירה, אם נאסר מה שיש מאותו המין ביד ישראל, וכ' הגאון הנ"ל בשם הרש"ל ז"ל שהוא חולק על הרא"ש בנפקותא א' ומ"מ מודה לו בנפקותא ב' במה שגורו בי"ד. והו"ל ספיקא דרבנן ולקולא.

ובשם מרן הג' חיד"א ז"ל בברכ"י או"ח (סי' תקנ"א אות ו') בשם הפוסקים כתב דבדרבנן אזלינן לקולא, כדברי הרא"ש ז"ל עיי"ש.
 ושם נאמר עוד בדעת הרמב"ם והרא"ש והה"מ והרע"ב ז"ל שאף בספק ספיקא להחמיר, אזלינן בדרבנן לקולא. ודלא כחידושו של ב' הנוביי תנינא (חיו"ד סי' ס"ד) שצ"ח דעת רש"י ז"ל (דלא ילפינן מכאן מידי והוא רק דרוש וקבל שכר) והמציא ס"ס לחומרא יעו"ש בדב"ק.
 ולפי"ז אפשר גם בנידון שלנו לומר הואיל ואישתרי ואישתרי, והו"ל ספיקא בתקנתא דרבנן ולקולא.

ז.

וראיתי לרב אחאי גאון הח"ע שליט"א בסה"ג "יביע אומר" (ח"ג חו"מ סי' ז') שהעלה שאלה זו על שולחנו הטהור, ואחר שהסביר לן מה דעת

מראי ז"ל במ"ש והאידינא שאין מצוי שדות שרי ואסברה לה בדדמי לה למ"ש הרא"ש ז"ל בדין טלית של פשתן בזה"ז שאם הטעם ידוע, כשנתבטל הטעם בטל האיסור ממילא. ודן אח"ז בעיקר השאלה ומטיק לאיסור מאחר שבזמננו זה רוב שדות ככולן בידי ישראל, חזר האיסור לאיתנו, אתוד"ק (אות כ') והביא ראי לזה (עי' בדברנו להלן).

ושם נאמר (אות ג') השאלה ואשר נגזר עליה מפי מרן ציס"ע הגאון רבנו צבי פסח פרנק זצ"ל. וזה תודה"ק: לדעתו יש לדון בענין זה להיתרא, שכיון שבמשך הזמן נתבטל האיסור והותר לגדל בהמה דקה בא"י, שוב אין הדבר חוזר לאיסור אלא ע"י מנין חדש. וכ"ז שלא נגזר במנין חדש, ה"ז בגדר שאין עושין מעצמנו גזירות חדשות.

והביא ראיה לזה מהירושלמי (פ"ג דסנהדרין ה"ה) בשאלת טייב בזה"ז (שנתבטלה הגזירה בשעתה) דפליגי בה ר' ירמי' ור' יוסי. ולדעת ר' ירמי' מאחר שבטלה לשעתה נתבטלה הגזירה לעולם, דמשהותרה הותרה. ואפילו ר"י דס"ל התם לא בטלה יתכן שמודה בנידון דידן, מאחר שכיון שהותר לגמרי ולא רק מחמת אונס כדהתם. ועוד כ' הג' הנ"ל אפי' נימא דר' יוסי פליג, הרי לא הוכרעה ההלכה, ואין זה אלא כספק תקנה דרבנן דקיי"ל להיתרא.

ולדידי חזי לי בלשון הזהב של מרן הגאון זצ"ל שכ' שאין עושין גזירות חדשות מעצמנו, אפשר שכוונתו למש"כ אני בעניי, שמאחר שכבר הותרה ודשו בהיתר זה אין לגזור מחדש בלי שתהי' בזה גזירה חדשה, ואין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב הצבור וכו'. וגם מש"כ משהותרה הותרה אפשר שנתכוון הגאון לסוגית אברי בשר נחירה שאמרו שם הואיל ואישתרי אישתרי, וה' ינחנו בדרך אמת.

ח.

אלא שלעומת זה עין רואה להג' המחבר נ"י שהשיגו להג' ז"ל הנ"ל במש"כ שלא הוכרעה ההלכה, שהרי בפירוש פסק הרמב"ם כר' יוסי שחזרה הגזירה למקומה, שכן פסק בה' שמיטה (פ"א הי"א והי"ג) דקנסו אותו בדטייב. ועוד ידו נטויה על דברי הג' הנ"ל במ"ש שר' ירמי' ור"י פליגי והוא לא כן ידמה, שר' ירמי' אינו אלא כמתמיה, כמש"כ בירושלמי דשביעית (פ"ד ה"ב) לפי הר"ש סיריליאו והפני משה.

באופן שהג' המחבר נ"י זו הלכה העלה לאסור איסור בזמננו זה כנו' והגזירה חזרה למקומה. עוד שם (אות ה') כ' וז"ל: ופשוט שאין לזה שייכות עם מה שאמרו בעלמא הואיל ואישתרי אישתרי כי עו"ע (ראה להלן בדברינו טעמו ונימוקו ומה שהעלינו בזה).

סוף דבר זכינו ששאלתנו זו הרי עלתה על שלחן מלכים, זה אוסר וזה מתיר. וודאי שאין אני כדאי להכניס ראשי בין ההרים הגבוהים, וזכות דהכרעה ניתנה למרנן ורבנן תקיפי דארעא דישראל. ודברי אלה אשר שמתו בפי אינם לא להלכה ולא למעשה, רק לשעשוע בתורת ה' תמימה.

ט.

ובהדרמנותיה דהג' המחבר נ"י אבא להשתעשע קצת בתורתו. במשיכ' להסביר דעת מרן ז"ל שכי' דהאידינא וכו' שרי והסביר זאת עפ"י הרא"ש ז"ל בתשובותיו לענין פיצית.

לכאורה דברי הרא"ש ז"ל סתראי נינהו ממש"כ הוא עצמו בפ' מקום שנהגו לענין עשיית מלאכה בער"פ בזה"ו, שאעפ"י שטעם האיסור ידוע, והוא משום הקרבת הפסח, מ"מ לא בטל האיסור.

כן יל"ע מהא דשואלין ודורשין בה' הפסח ל' יום, הטעם מפורש בפ"ק דפסחים שהרי משה עומד ומזהיר על פסח שני, וכתבו התוס' (בפ"ק בע"ז ד' ד"ה והתנן) שאעפ"י שבטל הטעם, התקנה נשארה, וכן בלרם רבעי לאחר דהורבן בפ"ר דביצה, וצריך לומר בכל הנ"ל שרק בטעם המפורסם לכל העולם, הוא שאמר הרא"ש שהטעם בטל, משא"כ בהני אין הטעם ידוע כל כך לכל העולם.

ועוד לאלוה מלים בזה לפי רבנו המאירי בפ"ק דביצה ה' הבי"ד הג' שד"ח ז"ל (מע' אין בי"ד) שאם האוסדים לא עלה על דעתם שהטעם יתבטל, בזה הוא דאמרינן דבר שבמנין צריך מנין אחר וכו' עיי"ש, ומכאן אפשר ל"כ שהיינו טעמא לאותם שמנינו לעיל שלא נתבטלו אף כי בטל הטעם, מאחר שכולם היו תלויים במקדש ולא עלה על דעתם שיחרב המקדש ויתבטלו הקרבנות (אכן צע"ק ממש בגזיר ל"ב: שהיו יודעים שיחרב וי"ל).

ולגידון שלנו אין לטעון שלפ"ז גם בגידול בהמה זקה אמאי בטל בשעתו כמש"כ מרן הבי"ד ז"ל, וכי מי העלה על דעתו בשעת הגזירה שתחרב הארץ ויגלו ממנה?

דלא היא, שהרי בגזירת בה"ד לא ה"י העיקר רק משום יישוב א"י דוקא, והכונה היתה בכל מקום שה"י רוב שדות לישראל ואפילו בחוץ לארץ משום הפסד זרעים דישראל, ומשום גזל הרבים, ובמ"ש בגמרא עשינו עצמנו בבבל כא"י וכו'.

אלא דצריך עיון ממש"כ הבה"ט (שם) דעיקר התקנה לא היתה רק על ארץ ישראל, עיי"ש.

י.

במש"כ הג' המחבר נ"י שם להוכיח כדבריו לאסור בניד"ד ממש"ש הרמ"א ז"ל בד"מ (א"ח סי' תרכ"ט) שאם סכך בזה"ו בנסרים אפי' פחות מג' טפחים ססולה, דהוי כבית ממש, הואיל ובה"ז מסככים הבתים בנסרים שאין בהם ג' טפחים, ומכאן דן הג' הנ"ל בקו"ח לגיד"ד כיעויין בדבריו.

אחר המח"ר לענ"ד אין הנידונים שוים, דהא התם לא חידשו שום גזירה רק הרחיבו המסגרת לאחר שחזר העם לסכך בנסרים פחות מג' טפחים, נמצא שהיינו אותה גזירה עצמה.

משא"כ הכא, שאמנם דנים על חידוש אותה גזירה עצמה ללא תוספת, אבל מ"מ הרי נתבטלה לגמרי בשעתה, וכשאנו באים לאסור עליהם כמאז, ארי זו עכשו בגדר גזירה חדשה לגמרי, ולכן לענ"ד אין משם רא"י ברורה לגיד"ד.

יא

וראיתי עוד לג' הנ"ל שכי' וז"ל (באות ה'): ופשוט מאד שאין שייכות בזה למאי דאמרינן בעלמא הואיל ואישתרי אישתרי, דלא שייך לומר כן אלא במי שיש לו בהמת דקה בא"י בעת שהתחיל האיסור של גידול בה"ד מחדש, שאז אפ"ל הואיל ואישתרי מתחלה כשהי' הישוב של גויים, אישתרי גם עכשיו וכו'. אבל בזה"ז שהישוב של ישראל מזה עשרות בשנים וקמאי אולו וכו' וכו' לא אמרינן הואיל וכו'. ואפי' במי שהתחיל וכו' ל"א ביה הואיל וכו'.

וחיליה ממשיכ' הנוב"י (תנינא סי' צ' בדי' שנית) דעד כאן לא מספקא ל"י לר' ירמי' אי אמרינן הואיל ואישתרי וכו' אלא כגון בשר נחירה שלא נאסרו, לאכול ב"ג במדבר (אליבא דר"ע) שלא הקפידה תורה אלא שלא ינחרר בארץ וכו'. אבל בדבר שמתחיל האיסור תיכף אין שום חילוק בין למה שיש בידו עכשו למה שהיה בידו מקודם יעוי"ש.

מכאן דן המחבר נ"י לניד"ד שהאיסור של גידול בהמה דקה בא"י חל מיד כשנעשה יישוב של ישראל, ודאי הוא דל"ש ב"י לומר הואיל ואישתרי וכו' אתוד"ק, ע"ע.

והנה התבוננתי בדברי הג' הנב"י במקורם וראיתי שמפרש שני פירושים ברא"ש בהנהו נפקותות שנוכ"ל, ונוסף על הנ"ל מביא שם עוד פירוש שני דל"י: וגם י"ל סברא אחרת דעד כאן לא בעי' ר' ירמי' אלא באברי בשר נחירה שקודם שבאו לארץ לא ה"ל איסור זה נוהג כלל לשום אדם בשום מקום, ובבואם לארץ התחיל איסור זה מעיקרא. אבל מי שאוסר על עצמו איזה דבר וכו' הלא איסור זה כתוב בתורה וכו'. ואמנם בי"ד המתקנים דבר חדש וכו' דבר זה לא היה אסור כלל לשום אדם קודם התקנה והבי"ד הוא שחידשו. ה"ז דומה לאברי נחירה וכו', יעוי"ש בד"ק.

לפי פירוש זה בניד"ד בגידול בהמה דקה, שהיא מגזירת חז"ל, ולא היה איסורה נוהג בכלל כשלא היה היישוב של ישראל, שפיר אמרינן בזה הואיל ואישתרי אישתרי, וא"כ מאי חזית דסמכת אפירוש ראשון של הנוב"י שממנו יצא לנו לחלק כנו"ל, סמוך אפירוש שני, ויצא לנו שאין לחלק בכך?

ולא יתא שאינו אלא ספק, הרי יש לסמוך להקל בספק תקנה דרבנן. וכן היא דעת המורה הנזכר שם בתשו' הנוב"י בשאלת החמאה שנתרה בידו כשיצא ממקום שנהגו בו היתר, שפסק להתיר מכח דברי הרא"ש הנ"ל שכיון דסלקא בתיקו יש להקל בדרבנן, וכן דעת הרש"ל שהודה לרא"ש בחילוקא תנינא וכנ"ל בדבריננו.

יב

ומאחר שנתבאר לעיל שיש עוד סברות להתיר בגידול בהמה דקה בא"י, ובפרט דעת קדושים היא דעת עליון של גאון הדור ציס"ע איש ירושלים מרן ר' צבי פסח פרנק וצ"ל וכנ"ל.

גם כי יהבינן כל דילייהו לדעת האוסרים, מכל מקום אין מוחים ביד הגהגים כן להתיר מאחר שכבר נתפשט ההיתר לפני עשרות בשנים, אלא שאין מורים היתר בדבר לכתחלה. שכן ראיתי בשו"ת הג' מהר"ץ חיות ז"ל

(כרך א' דרכי ההוראה פ"ג ס"ג) וז"ל: היכא שנהגו העם היתר בעניני איסור ויש לחכמים כוח למחות, רק יש דעה יחידית סומכת מנהג העם, אף שדעות המרובים התנגד למנהג שנתפשט אזי אין מורים היתר לעם, ואין מוחים להם ג"כ, רק מניחים אותם כסתמם, עכ"ל.

ומכאן לגיד"ד שלא רק דעה יחידית היא להתיר רק כמה דעות, שאין מוחים בידם מאחר שכבר נהגו כן מאז, ויש עוד לחזק זאת בזה שההיתר מביא תועלת לשוב א"י שזה הי' עיקר הגזירה ונימוקה, ובנוגע לחשש של רועים בשדות יאחרים, הרי כולם ידעו ומחלי ולא קפדי.

ובפרט שבניד"ד ודאי וברור שלא ישמעו ולא יקבלו, ע"י תוס' שבת (נ"ב ד"ה אע"ג) שאם ברור לנו שלא יקבלו בזה אמרינן מוטב שיהיו שוגגין וכו', וכעין מ"ש ביבמות (ס"ח:) בשם שמצוה על אדם לומר הנשמע וכו', וע"י למהר"י אירגס ז"ל בתשו' (דבר"י סי' כ"ז) בנדונו שפסק כדברי התוס' הנ"ל. וע"ע להג' מהר"ץ חיות שם (ס"ה) וז"ל: בענינים אשר הם אסורים קבועים ואין להם צד היתר בשום אופן, רק התנהגו בהם בהיתר מאז, והסכנה כי העם לא יתנו און קשבת לקול מורים אזי אסור לפרסם ג"כ חומר האיסור ומוטב שיהיו שוגגין וכו'.

הנלע"ד כתבתי, ותכון תפלתי שהשם ברוך הוא ינחנו בדרך אמת ויאר עינינו באור תורתו הקדושה, אמן.